

הנוגעת בה ולעשותה שני לטומאה, ובכל זאת סוברת הברייתא שאפשר לשים באמצע אפילו כביצה, משום שאמנם הכביצה מקבלת טומאה ונעשית שני, אך היא אינה מטמאה את העיסה המיועדת להיות חלה, כל עוד לא נקרא עליה שם חלה והיא חולין. שהרי אין שני עושה שלישי בחולין.⁽³²⁾

ומיד שקרא עליה שם חלה ונעשית תרומה, מפריד אותה מהכביצה, כדי שלא תיטמא ממנה כדין תרומה שטמאה בשלישי.⁽³³⁾

ועוד סברו רבנן, שביין רבי אליעזר ובין רבנן שאוסרין ליטול מן הטהורה על הטמאה, סוברים שהעיסה הטהורה אין עליה תורת תרומה, למרות שכבר נגמר מלאכתה ונתחייבה בחלה, משום שחולין הטבולין [מלשון "טבל"] לחלה, לא כחלה דמי.

ובכל זאת אוסרין רבנן ליטול מהטהורה על הטמאה.

שלא יהא מן הפטור על החיוב, ונותן פחות מכביצה מהעיסה הטהורה⁽³¹⁾ באמצע, בין חתיכת העיסה האמורה להיות חלה ובין העיסה הטמאה, כדי ליטול חלה מן המוקף שעל ידי כן מחוברת החלה לעיסה.

והחלה לא נטמאת בכך, שהרי אוכל טמא פחות מכביצה אינו מטמא אחרים.

ב-ל וחכמים אוסרין ליטול חלה מן הטהורה על הטמאה, אלא יפריש מהעיסה הטמאה עצמה, מן הטעם שיבואר להלן.

ותניא בברייתא, שלדעת רבי אליעזר אפשר לשים באמצע אפילו כביצה, ובכל זאת לא תיטמא החלה.

סברו רבנן, כי אידי ואידי, בין הברייתא שמתירה לרבי אליעזר אפילו כביצה, ובין המשנה שמתירה רק פחות מכביצה, מדברות בעיסה ראשונה, שהעיסה הטמאה היא ראשון לטומאה, ובכחה לטמאות את העיסה

צריך נגיעה ממש.

ועוד דאפילו אם לגבי מוקף גם מהני צירוף סל, אבל בנידון דידן, שמקפיד שלא יגעו זה בזה כדי שלא יטמא, אין מועיל צירוף כלי, וצריך נגיעה. תוספות נדה ז א ד"ה ומקפת.

31. כ"כ רש"י. וכתב בהגהות הב"ח דלאו דוקא, אלא אף מהטהורה אעפ"י שגורם טומאה לחולין שבארץ ישראל וכ"ש מהטמאה.

32. ואע"ג שכולן נוגעין זה בזה, אינם חשובים כאחד, מכיון שהיו העיסות חלוקות מלכתחילה. מאירי.

33. כ"כ רש"י. והקשו תוספות, הא בשעת

קריאת שם מיד נטמאת החלה, ותרצו, דמיירי שהעיסה הטהורה גדולה ולא רק כשיעור המחייב בחלה, ורוצה להפריש מהטהורה גם עליה וגם על הטמאה, ולוקח קצת מהטהורה ומקיפה סמוך לטהורה מצדה השני, והחלה אינה נוגעת בעיסה הטמאה. נדה ז א ד"ה ומקפת.

והר"ש בטבול יום פ"ד מ"ב תירץ, דמיירי שאמר בשעת חיבורו שהחלה תחול לאחר מכן, כשיהא מופרש ומובדל, ובכך חשיב מוקף, כיון שהאמירה היתה בשעת חיבורו אעפ"י שהחלות של הפרשת החלה תהיה אח"כ.

ועוד תירץ שם, שאין צורך שיהא מוקף בשעת קריאת שם, אלא סגי כשמפריש מהמוקף על מנת לקרוא שם לאחר מכן.

מאי לאו, בהא קמיפלגי רבי אליעזר ורבנן: (34)

דמר, רבי אליעזר סבר: אין שני עושה שלישי בחולין.

ומר רבנן סבר: שני עושה שלישי בחולין, ולכן אם יצרף את העיסה הטהורה היא תיטמא מן האמצעית הטמאה, שהיא שני, למרות שהטהורה עדיין חולין. וכאשר יתן את החלה לכהן, הוא מכשיל אותו, שנותן לו חלה טמאה בחזקת טהורה.

ונהתנא של המשנה מודה שרבי אליעזר סובר שאין שני עושה שלישי בחולין, והטעם שהוא אסור לשים באמצע כביצה כדי למעט ככל האפשר בטומאה של האמצעית, שהרי אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, ורק משום תקנת החלה שתופרש בטהרה התירו כאן. ומכיון שאפשר בפחות מכביצה, אין לטמאות שיעור כביצה שלם שהוא חשוב יותר. ועוד שרבי אליעזר חושש שמא לא יספיק להפריד את החלה מיד לאחר קריאת השם, ותיטמא מהכביצה בהיותה כבר תרומה.

וחכמים אוסרין אפילו בפחות מכביצה, גזירה שמא יעשה כביצה, ואז תטמא האמצעית את הטהורה שהרי לדעתם שני עושה שלישי בחולין. רש"י.

אמר רב מרי בריה דרב כהנא: לא בכך נחלקו אלא דכולי עלמא אין שני עושה

שלישי בחולין והכא בחולין הטבולין לחלה קמיפלגי.

מר רבנן סבר: כחלה דמו וגם קודם קריאת שם חלה יש כבר על העיסה הטהורה תורת תרומה שטמאה בשלישי הלכך אין לצרף עיסה טהורה לטמאה. ומר רבי אליעזר סבר: לא כחלה דמי ובחולין אין שלישי.

ואיבעית אימא: דכולי עלמא חולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו, ואין שני עושה שלישי בחולין.

והכא, בשאלה אם מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל קמיפלגי.

מר רבי אליעזר סבר: כדי לתקן את החלה שתופרש בטהרה מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, ואין לחשוש לכך שאנו מטמאין את העיסה האמצעית [ולתנא דברייתא מותר אפילו בכביצה כי היות שמותר לגרום טומאה, אין הבדל בין רב למעט, ותנא דמתניתין סובר שבכל זאת יש למעט ככל האפשר בטומאה ולא לשים באמצע שיעור כביצה שהוא שיעור חשוב. ועוד יש לומר, שהתנא של הברייתא והמשנה חולקין אם יש לחשוש שמא לא יספיק להפריד החלה מהאמצעית מיד אחר קריאת השם. רש"י]

ומר רבנן סבר: אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל⁽³⁵⁾ ואפילו בשביל תקנת החלה. הלכך אסור לשים באמצע עיסה

35. היינו דוקא בפירות ששייך בהן תרומה [כדי שלא לגרום טומאה לתרומה] ולא בבשר. חולין ב ב תוד"ה טמא.

34. כ"כ רש"י. והר"ש בחלה מפרש דקאי אפולגתא דמתניתין וברייתא אליבא דרבי אליעזר.

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כקטן המקרא את החלל שאינו יכול להוציאם ידי חובתן לפי שאינו מחוייב בדבר, ולכן הן עונין אחריו כל מה שהוא אומר.

כך בשירת הים, משה אמר "אשירה לה" והן אומרים "אשירה לה".

משה אמר "כי גאה גאה", והן אומרים "כי גאה גאה" (36)

רבי נחמיה אומר: כסופר מלמד תינוקות שהוא תדיר בבית כנסת הפורס על שמע לעשרה הנועדים, שהוא פותח תחילה בברכות שלפני קריאת שמע [פורס מלשון פרוס החג דהיינו לפני החג], והן עונין אחריו וקורין כולן יחד. כך משה פתח ושרתה רוח הקודש על כולם וכיוונו יחד את השירה ככתבה. (37)

ומבארין: במאי קמיפלגי?

רבי עקיבא סבר: "לאמר" — אמילתא קמייתא שעונין תמיד אשירה לה' שהוא תחילת השירה.

ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי סבר: "לאמר" — אבל מילתא ומילתא, שעונין אחריו כל דבר ודבר.

ורבי נחמיה סבר: "ויאמרו", משמע דאמור כולחו בהדי הדדי, משה ובני ישראל אמרו

טהורה, שהרי היא תיטמא מהעיסה הטמאה שהיא ראשון לטומאה

שנינו במשנה: בו ביום דרש רבי עקיבא וכו' הא כיצד? אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום השבת. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים.

ומבארין: במאי קמיפלגי?

מר רבי עקיבא סבר: איסור תחומין דאורייתא שנרמז בכתוב דלעיל.

ומר רבי אליעזר סבר: איסור תחומין הוא רק דרבנן, ולא נרמז בכתוב כלל.

תנו רבנן: בו ביום דרש רבי עקיבא: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה

וכיצד אמרו שירה?

כגדול המקרא את החלל ומוציא את הציבור ידי חובתן, שהוא קורא והן עונין אחריו על כל קטע ראשי פרקים, דהיינו "הללויה", שהוא ראש הפרשה.

כך בשירת הים: משה אמר "אשירה לה", והן אומרים "אשירה לה".

משה אמר "כי גאה גאה", והן אומרים "אשירה לה".

נחמיה סובר שמשה פתח תחילה וישראל גומרין אחריו. משה אמר אז ישיר משה, וישראל אומרים אשירה לה', משה אמר עזי וזמרת יה, וישראל אומרים זה אלי ואנוהו, משה אמר ה' איש מלחמה, וישראל אומרים ה' שמו, תודה רבי נחמיה.

36. אע"ג שהיו יכולים לצאת משה ע"י עניית ראשי פרקים בלבד, משום פירסומא מילתא לא רצו לצאת בשמיעה אלא לקרא בעצמם כל השירה. ח"א מהרש"א.

37. רש"י. ותוספות הביאו מתוספתא שרבי

והוינן בה: מדוע הדבר שקול? וליחזי האי
 "לא" אי בלמ"ד אל"ף כתיב — "לא" הוא.

אי בלמ"ד וי"ו כתיב — "לו" הוא?

ומשינינן: וכי כל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף,
 "לא" הוא? אלא מעתה "בכל צרתם לא
 צר", דכתיב בלמ"ד אל"ף, הכי נמי ד"לא"
 הוא, ומשמעו שאינו חושש לצרתם?

וכי תימא הכי נמי? והכתיב "ומלאך פניו
 הושיעם"!⁽⁴⁰⁾

אלא, על כרחך, משמע הכי ומשמע הכי,
 אפשר לפרשו גם כאילו כתוב בוי"ו, והוא
 הדין כשכתוב בוי"ו אפשר לפרשו כאילו
 כתוב באל"ף [פיהמ"ש לרמב"ם], ועל כן גם
 בענין איוב הדבר אינו מוכרע אם עבד
 מאהבה או מיראה.

תניא: רבי מאיר אומר: נאמר "ירא אלהים"
 באיוב, ונאמר "ירא אלהים" באברהם
 בעקידה "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים
 אתה".

ודרשינן מה "ירא אלהים" האמור באברהם
 — מאהבה.

אף "ירא אלהים" האמור באיוב —
 מאהבה.

יחד "לאמר" — דפתח משה ברישא. וכך
 פירושו: ויאמרו כולם כאחד, לאחר שקיבלו
 רשות לאמר, דהיינו, לאחר שפתח משה.

תנו רבנן: דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה
 שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר
 שירה. וכיצד אמרו שירה? עולל תינוק גדול
 מוטל על ברכי אמו, ותינוק קטן יונק משדי
 אמו, כיון שראו את השכינה, עולל הנביה
 צוארו, ותינוק שמת דד מפיו, כלומר, כולם,
 מן החשוב עד הגרוע, ואמרו "זה אלי
 ואנוהו". שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת
 עוז".⁽³⁸⁾

היה רבי מאיר אומר: מנין שאפילו עוברים
 שבמעיי אמן אמרו שירה על הים?

ל-א א-א **שנאמר** "במקלות" [כשנקהלו על הים]
 ברכו אלהים ה' ממקור ישראל, אפילו
 אותם שבמקור אמן.

והוינן בה: [והא לא חזו, הרי העוברים לא
 ראו קריעת ים סוף, וכיצד אמרו שירה?⁽³⁹⁾

ומשינינן: אמר רבי תנחום: כרם של אמן
 נעשה לחן כאספקלריא המאירה, וראו].

שנינו במשנה: דרש רבי יהושע בן הורקנוס
 שלא עבד איוב אלא מאהבה שנאמר "הן
 יקטלני לו אייחל", ועדיין הדבר שקול לו
 אני מצפה או איני מצפה.

40. קשה, למה לא מביא מ"אשר לא חומה"
 ו"אשר לא כרעים" דמשמעותו בוי"ו. וי"ל דהתם
 פשיטא דמיירי ביש לו חומה דהא כתיב לפני זה
 "כי ימכור בית מושב עיר חומה", וכן "אשר לא
 כרעים", ידוע שהארבה והחרגול יש להם כרעים.
 מה שאין כן "בכל צרתם לא צר" שיש לפרשו
 גם באל"ף. תוספות שאנץ.

38. והוא כדעת רבי נחמיה דלעיל שכיוונו ברוח
 הקודש וגם העוללים והיונקים כיוונו לומר
 שירה. ח"א מהרש"א.

39. אע"ג דאמר במסכת נדה שהתינוק במעי אמו
 צופה מסוף העולם עד סופו, אין הכוונה לראיה
 ממש אלא ראיה שכלית. ח"א מהרש"א.